

STORTINGET

Innst. 294 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 71 S (2023–2024)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 81/2024 av 15. mars 2024 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2023/2418 om opprettelse av et instrument for å styrke den europeiske forsvarsindustrien gjennom felles anskaffelser (EDIRPA)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Bakgrunn

Ved EØS-komiteens beslutning nr. 81/2024 av 15. mars 2024 ble det besluttet å innlemme Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2023/2418 av 18. oktober 2023 om opprettelse av et instrument for å styrke den europeiske forsvarsindustrien gjennom felles anskaffelser (EDIRPA), ved en endring av EØS-avtalens protokoll 31. Forordningen regulerer EDIRPA-programmet, som vil vare fra 27. oktober 2023 til 31. desember 2025.

Krigen i Ukraina har ført til økt etterspørsel og lengre ledetider på leveranser av forsvarsmateriell i Europa og verden for øvrig. En måte å redusere ledetidene på er at flere land samordner sine anskaffelser. EDIRPA er et virkemiddel for at flere europeiske land går sammen om anskaffelser, spesielt der Ukraina og Moldova mottar deler eller hele sluttleveransen. Reduserte ledetider for bestillinger fra europeiske land skal også gi økt grad av trygghet om at donerte beholdninger kan erstattes gjennom nye anskaffelser innenfor rimelige tidsrammer.

EU har aldri tidligere gitt økonomisk støtte til anskaffelser, og EDIRPA er derfor et nytt EU-instrument som må sees i sammenheng med EUs målsetting om å øke den europeiske militære støtten til Ukraina. Instrumentet er en incentivordning for felles anskaffelser, der tre eller flere land går sammen om en anskaffelse og gjennom søknad mottar finansiell støtte fra EU for anskaffelsen. Støttebeløpet er ikke knyttet til konkrete kostnader, men beregnes som en prosentandel av anskaffelsens totalverdi.

EDIRPA skal støtte felles anskaffelser av forsvarsmateriell gjennomført av EU/EØS-stater. Det er åpnet for deltakelse for stater som er medlem av EØS/EFTA. Island og Liechtenstein deltar ikke.

Selv om EDIRPA-forordningen først trådte i kraft 23. oktober 2023, åpner forordningen for at støtte også kan gis til anskaffelser med oppstart i tiden mellom starten på Russlands fullskalainvasjon av Ukraina og forordningens ikrafttredelse.

Før fullskalainvasjonen av Ukraina var de fleste europeiske lands forsvarsindustri dimensjonert for etterspørsel i fredstid. Økt etterspørsel av forsvarsmateriell øker behovet for tettere koordinering mellom ulike lands anskaffende myndigheter, og EDIRPA skal kompensere for økte kostnader og kompleksitet som oppstår gjennom flernasjonale anskaffelser.

EDIRPA er rettet inn mot anskaffelse av materiell for å gjenanskaffe beredskapsbeholdninger og erstatte utdatert forsvarsmateriell, inkludert sovjetisk-produsert utstyr. EDIRPA skal også forsterke medlemsstatenes strategiske kapabiliteter.

Forordningens formål er todelt. På den ene siden skal EDIRPA styrke konkurransedyktigheten til den europeiske forsvarsindustrielle teknologibasen (EDTIB).

På den andre siden skal den legge til rette for mer internasjonalt samarbeid rundt anskaffelser.

Anskaffelser er et nasjonalt anliggende, men EDIRPA skal støtte opp under felles anskaffelser og dermed bidra til å oppnå Det europeiske forsvarsbyrået (EDA) sin målsetting om at 35 pst. av nytt utstyr skal anskaffes kollektivt.

Programmet har et omfang på 300 mill. euro, med oppstart i 2024 og varighet til 2026. Nasjonale myndigheter og anskaffelsesorganisasjoner kan motta støtte gjennom EDIRPA.

I hovedsak skal anskaffelser gjøres av forsvarsindustri i EU og deltakende EØS-EFTA-stater. Forordningen stipulerer at det som tilsvarer minst 65 pst. av anskaffelsens totalverdi skal produseres innenfor EU/EØS. Det åpnes også for å bruke EDIRPA til NATO-relevante felle-sanskaffelser.

Støtte kan ikke gå utover 15 pst. av totalverdien av en anskaffelse, eller 15 pst. av totalbudsjettet for en anskaffelse. Unntaket er for anskaffelser der Ukraina og/eller Moldova er ett av mottakerlandene, eller der små og mellomstore bedrifter leverer inntil 15 pst. av den totale anskaffelsesverdien. I disse tilfellene økes prosentandelen fra 15 til 20 pst.

EDIRPA-forordningen slår ellers fast at autonome våpen uten meningsfull menneskelig kontroll ikke vil kunne anskaffes med EDIRPA-støtte.

Et arbeidsprogram er utarbeidet for å prioritere hvilke produksjonskapasiteter som skal styrkes. Forsvarsdepartementet har blitt invitert til å bidra til utarbeidelsen av arbeidsprogrammet.

EØS-avtalens regler om programsamarbeid vil utgjøre det rettslige grunnlag for norsk deltakelse i EDIRPA.

1.2 Økonomiske og administrative konsekvenser

Norge forplikter seg til bidrag til, og deltakelse i, EDIRPA over statsbudsjettet for 2024 og 2025. Utgiftene for norsk deltakelse i 2024 og 2025 fastsettes etter EØS-avtalens artikkel 82 nr. 1 bokstav a), og vil utgjøre 10 110 000 euro (om lag 114 mill. kroner med en kurs på 1:11,30 og en proporsjonalitetskoeffisient på 3,37). Utgiftene til norsk deltakelse vil bli dekket innenfor den militære delen av Nansen-programmet.

Forsvarsdepartementet vil stå for den løpende oppfølgingen av EDIRPA i gjennomføringsperioden, noe som ikke forventes å medføre administrativt merarbeid i betydelig grad.

EØS-avtalens regler om programsamarbeid vil utgjøre det rettslige grunnlag for norsk deltakelse i EDIRPA.

Beslutningen i EØS-komiteen ble fattet med forbehold om Stortingets samtykke til godkjenning av EØS-

komiteens beslutning, ettersom norsk deltakelse i programmet innebærer økonomiske forpliktelser over flere år. Stortingets samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning er derfor nødvendig i medhold av Grunnloven § 26 andre ledd.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole Foshaug, Eva Kristin Hansen og Trine Lise Sundnes, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schie Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, Bengt Fasteraune og Ola Borten Moe, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Christian Tybring-Gjedde, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, viser til at krigen i Ukraina har ført til økt etterspørsel og lengre ledetider på leveranser av forsvarsmateriell i Europa og verden for øvrig. En måte å redusere ledetidene på er ved at flere land samordner sine anskaffelser.

Komiteen viser til at EU har opprettet et instrument for å styrke den europeiske forsvarsindustrien gjennom felles anskaffelser (EDIRPA).

Komiteen viser til at deltakelse i EDIRPA ikke nødvendiggjør lov- eller forskriftsendringer.

Komiteen viser til at Norges deltagelse i EDIRPA finansieres gjennom den militære delen av Nansen-programmet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, tiltrår at Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 81/2024 av 15. mars 2024 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2023/2418 om opprettelse av et instrument for å styrke den europeiske forsvarsindustrien gjennom felles anskaffelser (EDIRPA).

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Rødt er skeptiske til å utvida EØS-avtalen til å omfatta forsvar. Desse medlemene viser til at Island og Liechtenstein seier nei til å delta i denne forordninga, og meiner det er lite hensiktsmessig å ta ho inn i EØS når berre eitt EFTA-land er omfatta. Desse medlemene meiner ei betre løysing vil vera å inngå ein bilateral avtale med EU.

3. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 81/2024 av 15. mars 2024 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2023/2418 om opprettelse av et instrument for å styrke den europeiske forsvarsindustrien gjennom felles anskaffelser (EDIRPA).

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 7. mai 2024

Ine Eriksen Søreide

leder

Åsmund Aukrust

ordfører

